

Arkeologisk slutundersökning 2019

Anderslöv 50:11, fornlämning 117

VILLABEBYGGELSE

Anderslövs socken, Trelleborgs kommun
Skåne län

SKÅNE
ARKEOLOGI

Skånearkeologi
Rapport 2020:18

Per Sarnäs

Arkeologisk undersökning 2019

Anderslöv 50:1 1, fornlämning 117

VILLABEBYGGELSE

Anderslövs socken, Trelleborgs kommun
Skåne län

Skånearkeologi

Per Sarnäs

Midgårdsgatan 3

216 19 Malmö

Tel: 0708-82 78 16

E-post: info@skanearkeologi.se

Webb: www.skanearkeologi.se

Arkeologisk undersökning 2019

Anderslöv 50:11, fornlämning 117

Villabebyggelse

Anderslöv socken, Trelleborgs kommun

Skåne län

Skånearkeologi

Rapport 2020:18

Författare: Per Sarnäs

Grafisk form: Anders Gutehall

Omslagsbild: Schaktning med anl. 70 i förgrunden och Hus 1 till höger i bilden.

Kartor: © Lantmäteriet/Metria ordernr 594696

© Skånearkeologi 2020

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	6
Syfte och metod	6
Topografi och fornlämningsmiljö	6
ARKEOLOGISK UTREDNING	7
Arkeologisk förundersökning	7
Undersökningsresultat	8
Fynd	9
Hus 1	9
Hus 2	10
Gropar	10
Stolphålsområde	12
Dateringar	12
Tolkning och källkritik	12
Utvärdering	14
Referenser	14
Tekniska och administrativa uppgifter	16

Bilagor

Bilaga 1 Fyndlista

Bilaga 2 Anläggningslista

Bilaga 3 Osteologisk rapport

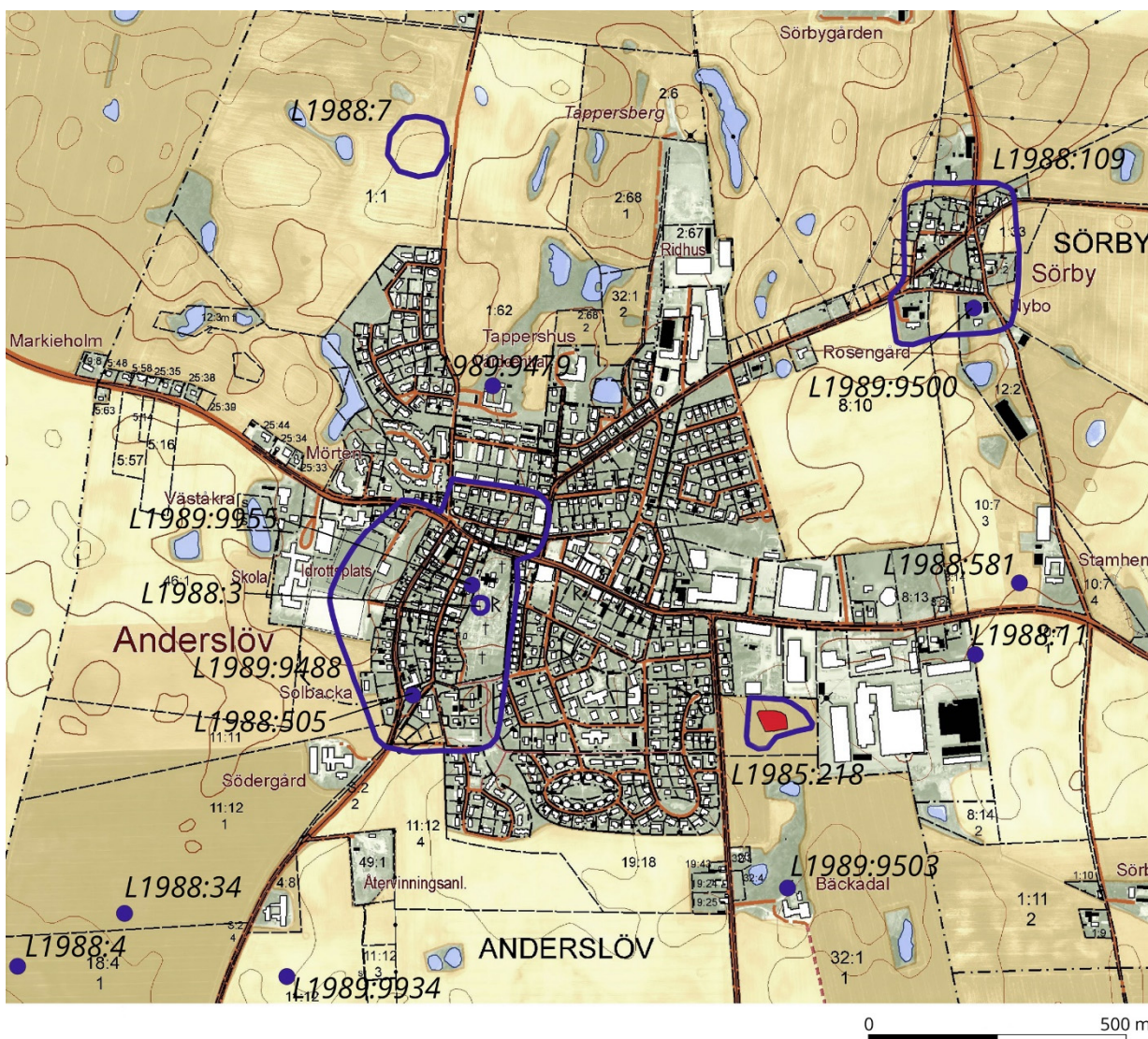
Bilaga 4 Arkeobotanisk rapport

Bilaga 5 C14 analys

Figur 1. Karta över Skåne med Trelleborgs kommun markerat med blå färg och Anderslöv med en svart prick.

Figur 2. Del av fastighetskartan över Anderslöv. De i texten beskrivna fornlämningsnumren är markerade med blå linje eller blå prick. Fornlämningsnumren är kursiverade. Undersökningsområdet är rödmarkerat.
© Lantmäteriet

Sammanfattning

Trelleborgs kommun har för avsikt att uppföra villabebyggelse på fastigheten Anderslöv 50:11. Under 2018 genomfördes såväl en arkeologisk utredning som en arkeologisk förundersökning.

Syftet med den arkeologiska undersökningen var att dokumentera fornlämningen, ta tillvara fornyfynd, rapportera och förmedla resultaten för att skapa kunskap med relevans för myndigheter, forskning och allmänhet.

Den arkeologiska undersökningen genomfördes i form av matjordsavbaning med grävmaskin. Schakt, anläggningar och lager mättes in med en RTK-GNSS. Anläggningar har undersökts med spade och/eller skårslev samt metalldetektor. Vid undersökning av gropar har ett hackbord använts. Jordprover har floterats med ett såll med 0,5 mm stora maskor.

Undersökningsområdet låg i utkanten av Anderslövs by och utgjordes vid undersökningstillfället av flack åkermark, inklämt mellan ett industriområde i öster och norr samt villabebyggelse i väster.

Vid slutundersökningen har 1 890 m² utav 2 200 m² avbanats. Sammanlagt framkom 88 stolphål, 14 gropar/gropsystem och 1 härd. Merparten av stolphålen ingår i två långhus, Hus 1 och Hus 2. Av de 88 stolphålen har 57 undersökts helt eller delvis och av de 13 groparna har sju undersökts helt eller delvis. Samtliga stolphål i de två långhusen har undersökts och provtagits för arkeobotanisk analys.

Fynden utgjordes av keramik, bearbetad flinta, djurben och bränd lera.

De dateringar som framkommit, dels genom keramik (myrningar och silkär), hustypologi och C14 analyser visar att boplatsen tillkommit under senare delen av yngre bronsålder och upphört under äldre romersk järnålder.

Inledning

Trelleborgs kommun har för avsikt att uppföra villabebyggelse på fastigheten Anderslöv 50:11. Med anledning av detta genomfördes en arkeologisk utredning och en arkeologisk förundersökning inom fastigheten 2018. Utifrån resultaten från undersökningarna beslutade länsstyrelsen om en arkeologisk slutundersökning.

De påträffade djurbenen har analyserats av osteolog Lena Nilsson. Den arkeobotaniska analysen gjordes av Stefan Gustafsson, Arkeologikonsult AB. C14-analyserna genomfördes av Laboratoriet för ¹⁴C datering vid Lunds universitet.

Syfte och metod

Syftet med den arkeologiska undersökningen var att dokumentera fornlämningen, ta tillvara fornyfynd, rapportera och förmedla resultaten för att skapa kunskap med relevans för myndigheter, forskning och allmänhet.

Utifrån resultaten från den arkeologiska förundersökningen bedömdes de framkomna lämningarna utgöra resterna efter en ensamgård från tidig romersk järnålder. Lämningarna bedömdes ha en hög potential att besvara frågor kring en ensamgårds organisation.

Den arkeologiska undersökningen genomfördes i form av matjordsavbaning med grävmaskin. Schakt, anläggningar och lager mättes in med en RTK-GNSS. Anläggningar har undersökts med spade och/eller skårslev samt metalldetektor. Vid undersökning av större gropar har ett hackbord använts. Två av de större groparna grävdes delvis med grävmaskin. Jordprover har floterats med ett såll med 0,5 mm stora maskor.

Flintan har sorterats efter Nomenklatur och sorteringsschema för flintregistrering (Högberg m.fl. 2000).

Topografi och fornlämningsmiljö

Undersökningsområdet låg i utkanten av Anderslövs by och utgjordes vid undersökningstillfället av flack åkermark, inklämt mellan ett industriområde i öster och norr samt villabebyggelse i väster.

Området som ska bebyggas har tidigare genomkorsats av en järnväg som lades ned 1960 men på den Ekonomiska kartan från 1968–70 syns fortfarande sträckningen som ett impediment.

På 1807 års enskifteskarta finns ett långsträckt område som är markerat som ängsmark och som längre söderut övergår i små öppna vatten förbundna med ett vattendrag. Av ängsmarkens utbredning torde man kunna sluta sig till att det öster om undersökningsområdet tidigare har funnits ett mindre vattendrag i nord-sydlig riktning. I väster har det tidigare legat en större mosse eller ett kärr som fyllts igen och delvis bebyggt.

Det förekommer få i Fornsök registrerade fornlämningar i närområdet, vilket troligen är en effekt av att omgivande bebyggelse uppförts utan arkeologiska undersökningar.

Närliggande fornlämningar hämtade från Fornsök redovisas nedan och på figur 2.

L1985:218 – Boplats med en utbredning av ca 125 x 100 m. Vid en arkeologisk utredning år 2018 framkom 17 stolphål, varav två rader som sannolikt är rester efter stolpburna hus, 2 härdar, 1 kokgrop, 3 gropar och 4 diken/rännor. I en intilliggande våtmark som troligen utgjort ett vattendrag påträffades järnålderskeramik och bränd lera.

L1988:3 – Hög med en diameter av ca 30 m och en höjd av 1,7 m. Högens sidor är kraftigt omformade och nu mycket långsluttande. Högen är täckt av sentida gravar, fränsett toppen, som är planad.

L1988:4 – Fyndplats för flintyx. Enligt uppgift av markägaren har han upphittat en flintyx, vilken nu är förkommen.

L1988:7 – Boplatslämningar som är undersökta och borttagna. Markering på kartan utmärker det område inom vilken en 2,2 x 1,6 m stor "stensättning" undersöktes 1934 av Folke Hansen.

L1988:11 – Fyndplats för stenkista. Markeringen utmärker den ungefärliga platsen för en stenkista. Möjligen kan fyndplatsen ligga något längre västerut och är då belägen inom ett industriområde. Då Folke Hansen undersökte platsen i november 1934 kunde han ej återfinna stenkistan, som av arrendatorn Edvard Nilsson hade rapporterats påträffad vid plöjning hösten 1933. Vid inventeringen 1985 var fältet besätt.

L1988:34 – Fyndplats för tjockknackig slipad yxa av flinta, 13 cm lång, 5,5 cm bred och 3 cm tjock. Förarbete till yxa, troligen tunnackig, av vitgrå flinta, 13 cm lång, 4,5 cm bred och 3 cm tjock.

L1988:109 – Sörby bytomt, med en utbredning av ca 290 x 240 m enligt enskifteskarta.

L1988:505 – Källa, övertäckt med brunnslock av bräder, på vilket finns ett gammalt uppfodringsverk av järn. Vid inventeringen 1985 har framkommit att denna källa inte skall förväxlas med S:t Anders eller S:t Andreas källa som enligt uppgift av Gösta Nilsson, Solbacka och Ernst Kampf, Skolgatan 24 i Anderslöv, skulle ha legat i gränsen mellan Anderslöv 11:11 (Solbacka) och Anderslöv 46:1 (Västakra).

L1988:581 – Flatmarksgrav med skelettrest. Markeringen är den ungefärliga platsen för fyndet. Platsen undersöktes 1933 av Folke Hansen som endast konstatera att de funna skelettdelarna, delar av kraniet, armarna och nedre extremiteterna inte låg i sitt ursprungliga läge och att de troligen inte härrörde från sen tid.

L1989:9479 – Lösfynd. På gården förvaras diverse flinföremål samt en mycket ovanlig hålförsedd "hacka" av bergart, som är funna på gården. "Hackan" är 14 cm lång, 7,5 cm bred och 6,5 cm tjock. Genomskäringen är närmast rektangulär. Hålet, som går diagonalt genom "hackan", är vinklat, så att vid skaftringen kom spetsen att luta in under skaftet. Fyra flintyxor, varav tre tunnackiga, slipade, 12–13 cm långa, 4,5 cm breda och 1–1,5 cm tjocka. En tjockknackig slipad flintyxa, 13,5 cm lång, 4,5 cm bred vid eggen och 2,5 cm tjock. Dessutom finns två knackstenar, 8 cm i diameter. Ett flertal pilspetsar har också hittats på gården.

L1989:9488 – Anderslövs bytomt enligt enskifteskartan. Området är idag kyrkby med en omfattande tätortsbebyggelse.

L1989:9500 – Fyndplats för medeltida keramik. På gårdsplanen har vid grävning påträffats keramik, del av jyddepotta, bestående av pipen och rödgods. Keramiken förvaras på gården.

L1989:9503 – Lösfynd. På gårdens ägor har tidigare hittats en flintyxa och en flintskära. Fynden är nu förkomna. Uppgift enligt av nuvarande ägaren.

L1989:9934 – Fyndplats för slipad flintyxa med gulbrun patinering (13 cm lång, 5,5 cm bred och 1,5 cm tjock). Dessutom finns en skadad dolkspets och flintskrapa.

L1989:9955 – Flatmarksgrav som är undersökt och borttagen. Vid grävning för en staketstolpe i juni 1973 påträffades på ett djup av 0,5 m delar av ett skelett, bl.a. de nedre extremiteterna och bäckenet. Troligen sentida begravning (självspilling?).

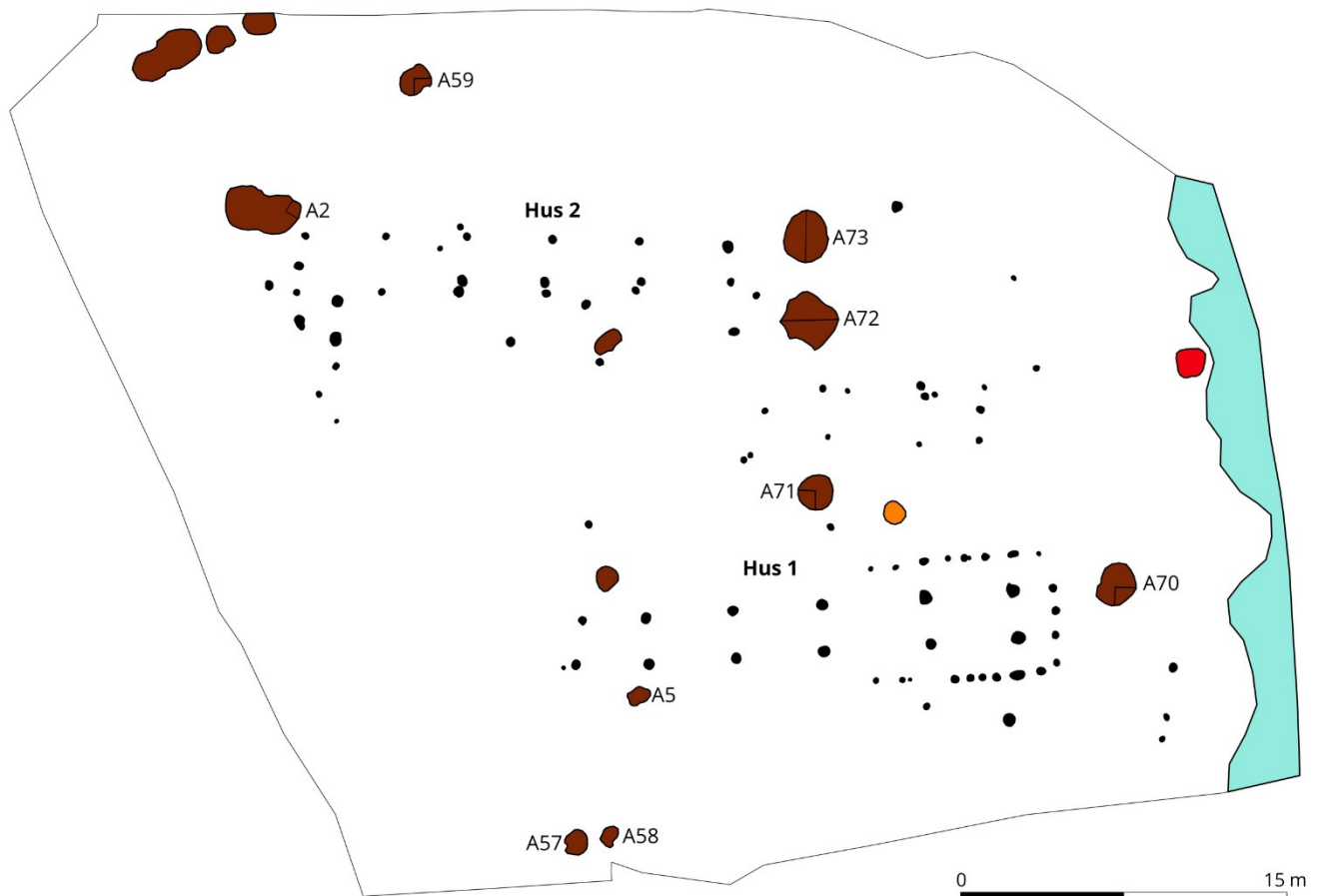
ARKEOLOGISK UTREDNING

I april 2018 genomfördes en arkeologisk utredning inom ett 20 000 m² stort område.

Vid den arkeologiska utredningen upptogs nio sökschakt med en sammanlagd längd av 356 m, med grävmaskin. Schakten var ca 1,6 m breda. Vid sökschaktningen framkom 17 stolphål, 3 gropar, 1 kokgrop, 2 härdar och 4 diken/rännor. I en våtmarkssänka som troligen utgjort ett vattendrag påträffades två bitar keramik (LUHM 32 863:1) och lite bränd lera. Centralt inom utredningsområdet framkom en konvex rad av åtta kraftiga stolphål som bedömdes tillhöra ett långhus (Sarnäs 2018b).

ARKEOLOGISK FÖRUNDESRÖKNING

Vid den arkeologiska förundersökningen, i oktober 2018, upptogs med grävmaskin sammanlagt 655 m², fördelat på åtta schakt. I schakten framkom ett långhus bestående av minst sex par med stolphål efter takbärande stolpar och 11 stolphål från stolpar i norra väggen och östra gaveln. Det framkom ytterligare ett stolphålspar längre västerut som bedömdes kunna vara en västlig del av huset.

Figur 3. Schaktplan med samtliga inmätta anläggningar och lager. Undersökta anläggningar har anläggningsnummer. Stolphål är svarta, gropar bruna, härden röd, grop med bränd lera är orange och vårmarslagret är blått.

Två av stolphålen efter den takbärande konstruktionen undersöktes till hälften och framfloterat material i form av skalkorn har C14 daterats till äldre romersk järnålder.

En mindre grop undersöktes i sin helhet. Denna var tämligen liten med stenar, bland annat skörbrända, i botten och skulle möjligen kunna tolkas som någon form av kokgrop. I gropen framkom rikligt med keramik med rabbning och i ett fall med vulst. Denna typ av keramik dateras till yngre bronsålder men förekommer även under äldre förromersk järnålder (Sarnäs 2019).

Undersökningsresultat

Vid slutundersökningen har 1 890 m² utav 2 200 m² avbanats. Sammanlagt framkom 88 stolphål, 14 gropar/gropsystem och 1 härd. Merparten av stolphålen ingår i två långhus, Hus 1 och Hus 2. De 310 m² som inte avbanades låg i norra och sydöstra delen av undersökningsområdet. I den östra och sydöstra delen vidtog en våtmark och antalet anläggningar avtog nästan helt. I norra delen avtog också antalet anläggningar markant.

Av de 88 stolphålen har 57 undersökts helt eller delvis och av de 13 groparna har sju undersökts helt eller delvis. Samtliga stolphål i de två långhusen har undersökts och provtagits för arkeobotanisk analys. Stolphålen efter de takbärande stolparna undersöktes i de flesta fallen till hälften varefter ett jordprov på drygt en liter togs vilket bör innebära att mellan 60–75 % av stolphålen undersöktes. Vissa av stolphålen undersöktes dock i sin helhet. Stolphålen i vägglinjen i Hus 1 undersöktes i sin helhet. Samtliga stolphål grävdes ut så att en sektion skapades vinkelrätt mot husets längdriktning.

FYND

Det framkom 122 keramikskärvor med en sammanlagd vikt av 596 g. Av dessa utgjordes nio av mynningar (65 g). Det framkom även en hel del bearbetad flinta i form av avslag och övrig flinta. Totalt påträffades 86 bearbetade flintor med en vikt av 834 g. Av dessa utgjordes 56 av avslag med en sammanlagd vikt av 591 g. Av övrig flinta framkom 30 med en vikt av 243 g. Det framkom även 960 g djurben vilka framförallt påträffades i fyra gropar, anl. 57, 70, 72 & 73. Dessa djurben har analyserats till art och benslag. I anl. 59 framkom även en liten bit järn (ej tillvaratagen).

Den teknologi med vilken flintan har bearbetats gav ett brutalt intryck. Hade flintan påträffats i matjorden hade den uppfattats som ett resultat av plöjning och harvning. Det verkade som om man bara har slagit sönder flintknutor för att se om det blev något användbart i motsats till mer medveten teknologi där man på ett systematiskt sätt försöker nå ett önskat resultat. I fyndmaterialet saknas dessutom redskap och avslag med retusch.

Den osteologiska analysen visade att de identifierade benfragmenten kommer uteslutande från våra vanligaste husdjur; nötboskap, häst, svin, får och får/get. 27 fragment är lite vittrade och två är mycket vittrade. Nio fragment har gnagmärken efter hund, ett långt rörbensfragment av nötboskap har ett skärmärke och en halskota av får/get har huggmärken (Nilsson 2019; bilaga 3).

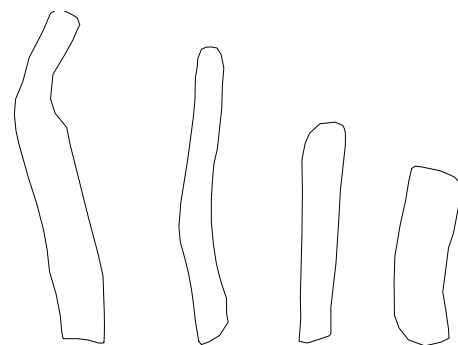
HUS 1

Huset påträffades redan vid den arkeologiska utredningen då den norra vägglinjen av stolphål framkom. Vid den arkeologiska förundersökningen schaktades större delen av huset fram och två av stolphålen (anl. 3 & 6) efter den takbärande konstruktionen undersöktes liksom ett av stolphålen i vägglinjen (anl. 4). Anläggningsnumren från förundersökningen har följt med till slutundersökningen.

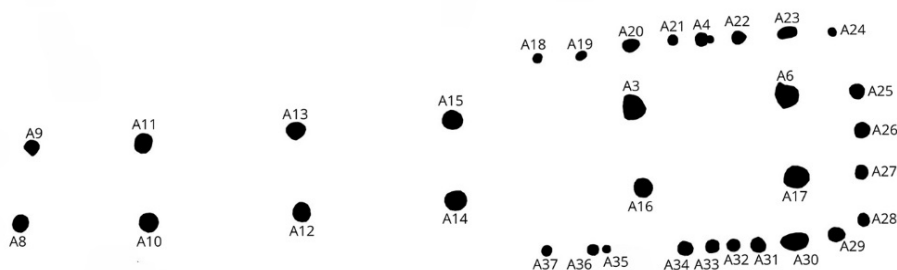
Hus 1 har varit ca 24 m långt om avståndet till gaveln varit detsamma i västra delen som i den östra. De två västligaste stolphålen kan dock vara en rest av västra gaveln och då har huset varit 22 m långt. Huset bestod av sex stolphålspar med en bredd som varierade mellan 2,1–2,2 m. Avståndet mellan stolphålsparen varierade mellan 2,9 och 4,7 m. Två av stolphålen i östra gaveln sammanfaller med den takbärande konstruktionen vilket kan beror på att de två lejder som stolparna har uppburit har sträckt sig ut till väggen. Om så är fallet kan de två västligaste stolphålen efter den takbärande konstruktionen vara en del av västgaveln. Den västra delen av Hus 1 låg 0,3 m högre än den östra delen vilket kan förklara att dessa stolphål är grundare. Av de bevarade stolphålen att döma bör husets väggar varit uppbyggda på olika sätt i den östra respektive den västra delen. I en del av huset där stolphål efter väggkonstruktionen fanns bevarat har huset varit 5,6 m brett. I den västra delen av väggen minskar dock avståndet till 5,1 m samtidigt som konstruktionen ändrar karaktär. Stolphålen blir något mindre och ligger något glesare. Möjligen kan det ha funnits en ingång mellan stolphålen anl. 34–35. Inget av stolphålen är dock kraftigare än de andra i väggen som man kan förvänta sig av en dörrpost (figur 5).

Samtliga stolphål har undersökts helt eller till drygt hälften. Jordprover har tagits efter det att en sektionsritning upprättats. Vid undersökningen framkom 12 keramikskärvor med en sammanlagd vikt av 20 g samt sex flintavslag med en sammanlagd vikt av 15 g. Keramikskärvorna har inte kunnat dateras närmare än till förhistorisk tid.

Samtliga stolphål provtogs för arkeobotanisk analys. Enligt Stefan Gustafsson har husets hård troligen legat någonstans i den västra halvan av huset. Slutsatsen bygger

Figur 4. Schematisk framställning av fyra av de mynningsformer som framkom. Utsidan åt vänster. Från vänster LUHM 33 057:18, 17, 21 och 31. Skala 1:1.

Figur 5. Plan över Hus 1. Den inre takbärande konstruktionen mäter 20,5 m. Anläggningarna 3, 4 och 6 undersöktes i samband med förundersökningen.

på fördelningen av förkolnade fröer av odlade växter och åkerogräs. Fördelningen av träkol kan dock tolkas som att det funnits en härd i östra delen av huset. I det västligaste stolphålspar efter den takbärande konstruktionen förekom inga förkolnade fröer överhuvudtaget vilket kan tolkas som att det funnits ett hinder för spridning av dem, såsom en innervägg. En annan möjlig förklaring är att dessa stolphål var mycket grunda och med beaktande av att de förkolnade fröer som påträffas i hus har hamnat i stolphålen när stolpen ruttnat eller ryckts upp och golvmaterial har runnit ned i stolphålet, har mängden golvmaterial som provtagits varit ytterst begränsat. Den arkeobotaniska analysen visar att man mest har odlat skalkorn med inslag av emmer-/speltvete (Gustafsson 2019; bilaga 4).

Förkolnade skalkorn (*Hordeum vulgare*) från två av stolphålen (anl. 3 och 6) har daterats till äldre romerska järnålder (figur 8; tabell 1; bilaga 5).

HUS 2

Huset framkom i samband med slutundersökningens avbanning och låg drygt tio m nordost om hus 1.

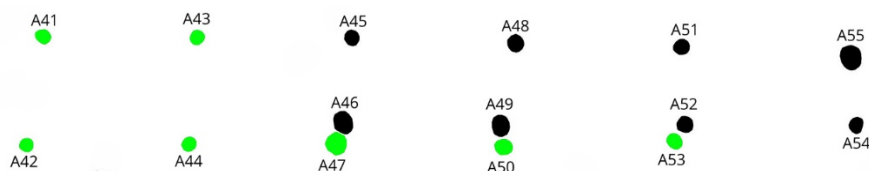
Hus 2 har varit minst 20 m långt. Huset har troligen bestått av sex stolphålspar med en bredd som varierade mellan 2,2–2,6 m. Avståndet mellan stolphålsparen varierade mellan 3,6 och 4,0 m. Det påträffades inga stolphål efter väggkonstruktionen. Det östligaste stolphålspar efter den takbärande konstruktionen avviker från resten av stolphålsparen genom att framförallt anl. 55 hade en mycket svagt humös fyllning vars sektion var svår att avgränsa. Tre av stolphålsparen efter den takbärande konstruktionen hade dubbla stolphål i södra delen. De kan ha utgjort förstärkningar, där man istället för att byta ut dåliga stolpar har man förstärkt med nya. I alla tre fallen så är det yttre stolphålet som verkar höra samman med det norra stolphålet om man jämför form och fyllning. Det finns dock en annan möjlig tolkning och det är att huset har byggts till genom att förlängas och breddas. Det ursprungliga huset har bestått av stolphålen: anl. 45, 46, 48, 49, 51, 52, 54, 55. Det huset har då utgjorts av fyra stolphålspar med en längd av 12 m. huset har sedan förlängts med två stolphålspar (anl. 41–44) och den ursprungliga byggnaden har breddats med stolphålen: anl. 47, 50 och 53 (figur 6).

Samtliga stolphål har undersökts helt eller till drygt hälften. Jordprover har tagits efter det att en sektionsritning upprättats. Vid undersökningen framkom endast ett flintavslag med en vikt av 10 g.

Samtliga stolphål provtogs för arkeobotanisk analys. Enligt Stefan Gustafsson har husets härd troligen legat någonstans i den västra halvan av huset. Slutsatsen bygger på fördelningen av förkolnade fröer av odlade växter och åkerogräs. Fördelningen av träkol kan dock tolkas som att det funnits en härd i mellersta delen av huset. I det östligaste stolphålspar efter den takbärande konstruktionen förekom inga förkolnade fröer överhuvudtaget vilket kan tolkas som att det funnits ett hinder för spridning av dem, såsom en innervägg. Den arkeobotaniska analysen visar att man mest har odlat skalkorn med inslag av emmer-/speltvete (Gustafsson 2019; bilaga 4).

Förkolnade sädeskorn från två av stolphålen (anl. 43 och 53) har daterats till yngre bronsålder–äldre romerska järnålder. Från anl. 43 valdes råg (*Secale cereale*) och från anl. 53 valdes obestämt korn (figur 8; tabell 2; bilaga 5).

Figur 6. Plan över hus 2 med de två möjliga faserna. Det ursprungliga husets takbärande konstruktion har varit ca 12 m som sedan förlängts till ca 20 m (grönt).

GROPAR

Nedan följer en kort beskrivning av ett urval av de gropar som undersöktes. Valet av vilka gropar som undersöktes styrdes bland annat av om de till form och storlek skulle kunna vara grophus eller som i fallen anl. 57–58 som låg nära den anläggning som vid förundersökningen resulterat i relativt mycket keramik från yngre bronsålder–förromersk järnålder (anl. 5).

Djurben från fyra av de mest fyndförande groparna har analyserats av en osteolog.

Anl. 57

Anläggningen undersöktes i sin helhet. I anläggningen framkom 32 keramikskärvor med en sammanlagd vikt av 253 g. Det påträffades även 13 avslag och en övrig flinta med en sammanlagd vikt av 235 g. De två mynningskärvor som framkom (LUHM 33 057:17–18; figur 4) har relativt rak profil och i ena fallet betydligt tunnare än buken. De bör ge anläggningen en datering till förromersk järnålder. Det framkom även 69 g djurben fördelade på nötboskap (3) och svin (1) (Nilsson 2019; bilaga 3).

Anl. 58

Anläggningen låg strax intill anl. 57 och undersöktes i sin helhet. I anläggningen framkom 11 keramikskärvor med en sammanlagd vikt av 27 g, varav 3 skärvor härrör från en rak mynning (LUHM 33 057:21; figur 4).

Anl. 59

Anläggningen låg i norra delen av undersökningsområdet och en fjärdedel undersöktes med skårslev. I anläggningen framkom en keramikskärva med vikt av 2 g och en liten bit järn (ej tillvaratagen).

Anl. 70

Anläggningen mättes in som hård eftersom fyllningen var svartaktig och det förekom rikligt med träkol och skörbränd sten i ytan. Anläggningen bedömdes dock vara tillräckligt stor för att kunna vara ett grophus. En fjärdedel av huset undersöktes med spade och skårslev och anläggningen visade sig vara en grop med måttliga mängder fynd. I anläggningen framkom 9 keramikskärvor med en sammanlagd vikt av 26 g. Nästan alla keramikskärvor framkom ytligt i anläggningen. Det påträffades även 7 avslag med en sammanlagd vikt av 78 g. De 27 g djurben som påträffades kunde bara bestämmas till däggdjur (Nilsson 2019; bilaga 3).

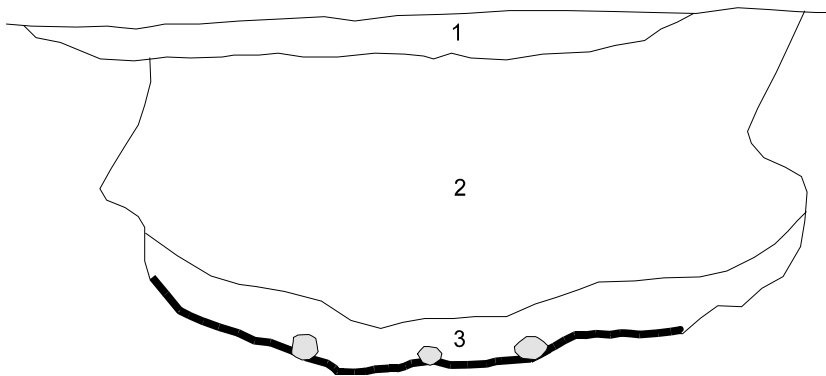
Anl. 71

Anläggningen låg norr om Hus 1 och en fjärdedel av anläggningen undersöktes med skårslev. I anläggningen framkom 1 keramikskärva med en vikt av 9 g, 3 flintavslag med en vikt av 37 g och 5 djurben med en sammanlagd vikt av 18 g.

Anl. 72

Anläggningen undersöktes först med skårslev och spade utifrån en svag misstanke om att det skulle kunna vara ett grophus. Det visade sig dock att anläggningen var djup och därför schaktades ena halvan av anläggningen bort med grävmaskin. Sedan undersöktes den andra halvan med skårslev på hackbord.

I anläggningen framkom 45 keramikskärvor med en sammanlagd vikt av 232 g. Bland keramiken förekom tre mynningskärvor och en bit av en botten. Det påträffades även 24 avslag och 29 övrig flinta med en sammanlagd vikt av 452 g. I

Figur 7. Sektionsritning av Anl. 73. Lager 1: Matjord efter ett av förundersökningens sökschakt. Lager 2: Gråbrun humös lerig silt. Lager 3: Svartgrå humös, sotig och lerig silt med träkol och skörbränd sten med en horisont av träkol i botten av gropen. Skala 1:20.

anläggningen påträffades även förhållandevis mycket djurben (746 g) fördelade på nötboskap (11), får (4), får/get (14) och svin (5) (Nilsson 2019; bilaga 3).

Anl. 73

Anläggningen undersöktes först med skärslev och spade utifrån en svag misstanke om att det skulle kunna vara ett grophus. Ca 20 % undersöktes med spade och skärslev. Det visade sig dock att anläggningen var djup och därför valdes att tömma halva anläggningen med grävmaskin. Anläggningen var relativt fyndfattig förutom på svagt bränd lera som förekom i ett kraftigt lager mitt i anläggningen. Det gick inte att se några intryck av pinnar i leran vilket kan bero på att den inte höll ihop utan föll sönder när den grävdes upp. Ett urval av den bäst bevarade brända leran har tillvaratagits och på dessa bitar finns inga intryck. Av keramik framkom tre små bitar med en sammanlagd vikt av 8 g. fynden av flinta utgjordes av två avslag med en vikt av 7 g. Det påträffades även 98 g djurben varav endast en tand har kunnat artbestämmas till häst (figur 7) (Nilsson 2019; bilaga 3).

STOLPHÅLSOMRÅDE

Mellan Hus 1 och Hus 2 framkom ett mindre stolphålsområde som ägnades mycket tid och energi bland annat genom finrensning av stora ytor för att upptäcka eventuellt fler stolphål. Arbetsinsatsen var föga framgångsrik och resulterade endast i tre nya stolphål. Flertalet av stolphålen undersöktes. Deras form och fyllning gav ett heterogent intryck och det gick inte att tolka någon konstruktion utifrån dem. De är dock alldeles säkert rester efter någon speciell aktivitet på gården i och med att stolphålen låg så väl samlade i kontrast till övriga ytor där det endast förekom enstaka anläggningar om ens några. Stolphålsområdet hade dock en husliknande utsträckning och i plan kan tre stolphålspar urskiljas (figur 3).

DATERINGAR

Dateringen av gården vilar främst på C14 analys av förkolnade fröer, fynd av keramik med ett visst stöd av hustypologi, den osteologiska analysen och flintteknologi.

Det har sammanlagt gjorts fyra C14 analyser, två i samband med den arkeologiska förundersökningen och två efter slutundersökningen (Figur 8; tabell 1; bilaga 5).

Redan vid den arkeologiska förundersökningen framkom en grop (anl. 5) som innehöll keramik med rabbnig och vulst. Denna typ av keramik är typisk för yngre bronsålder men förekommer även under den äldsta fasen av förromersk järnålder. Vid slutundersökningen har det inte framkommit mer rabbad eller vulstförsedd keramik. Det har dock påträffats två skärvor av silkärl som är en typisk kärlform under förromersk järnålder, även om de förekommer under vikingatid torde ett sådant kronologiskt ursprung inte vara relevant i detta fall (Sarnäs 2018a; Stjernqvist 1993). De mynningar som framkommit saknar den romerska järnåldern svängda former utan är mer raka som under föregående perioder.

Tabell 1. Tabell över de fyra C14 dateringar som gjorts i samband med förundersökningen och slutundersökningen.

Lab no	BP	Kal. 1 sigma	Kal. 2 sigma	Kal. 2 sigma
LuS 14101	1835±40	130-235 e.Kr. (68,2%)	75-260 e.Kr. (92,3%)	295-320 e.Kr. (3,1%)
LuS 14102	1850±40	125-230 e.Kr. (68,2%)	65-255 e.Kr. (95,4%)	5-145 e.Kr. (93,2%)
LuS 15165	1925±35	30-125 e.Kr. (68,2%)	5-210 e.Kr. (95,4%)	
LuS 15166	2435±35	730-410 f.Kr. (68,2%)	755-405f.Kr. (95,4%)	

TOLKNING OCH KÄLLKRITIK

De dateringar som framkommit, dels genom keramik (mynningar och silkärl), hustypologi och C14 analyser visar att boplatsen tillkommit under senare delen av yngre bronsålder och upphört under äldre romersk järnålder. Den osteologiska analysen visar på en artfördelning som enligt Lena Nilsson tyder på äldre järnålder eftersom svin ökar i betydelse för djurhållningen med tiden. Även fynden av bearbetad flinta tyder på järnålder då det framkom relativt mycket flinta som var bearbetad med en brutal teknik som verkar utgöras av slumpmässig krossning av flintknutor. Långt från den yngre bronsålderns bifaciala teknik som resulterade i dolkar och pilspetsar med urnupen bas. De två husen är daterade med hjälp av C14 analys medan den daterande keramiken påträffades i de omgivande groparna.

Både den arkeologiska förundersökningen och slutundersökningen genomfördes efter perioder med långvarig torka. Förundersökningen utfördes på hösten 2018 efter den torraste sommaren på många år. Även om 2019 inte var fullt lika torr så var schaktningsförhållandena ogynnsamma. Under slutundersökningen kom dock en del regn som underlättade sökandet efter stolphål samtidigt som det komplicerade fältarbetet. Det sistnämnda innebär att undersökningen inte kunde göras i ett svep.

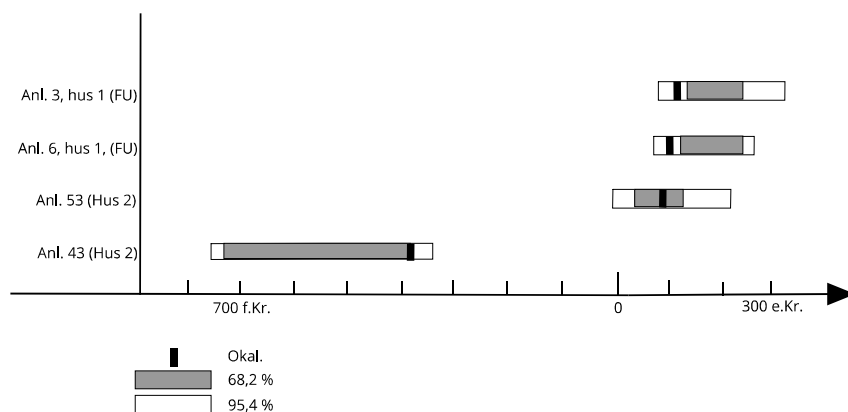
Anl. 41 och 44 i Hus 2 borde ha upptäckts i samband med den arkeologiska förundersökningen om det inte varit så extremt torrt.

I undersökningsplanen beräknades fältinsatsen utifrån att det bara skulle finnas ett långhus som skulle funktionsanalyseras genom analysera jordprover från samtliga stolphål efter takbärande stolpar och stolphålen efter väggen. Genom att omfördela analyserna så att endast stolphål efter takbärande stolpar analyserade räckte antalet analyser till båda husen.

Den teoretiska utgångspunkten för arkeobotaniska analyser är att det skapas förkolnade fröer, mestadels sädeskorn, vid matlagning kring en härd. Den arkeobotaniska analysen kan resultera i en spridningsbild som visar var i huset härderna har legat och därmed var matlagningen skett. Därav följer att inom den del av huset där det förekommer lite eller inga förkolnade fröer har då utnyttjats till annat. På boplatser där man bott under flera generationer bör med tiden ett visst brus av förkolnat material förekomma i den dåtida matjorden/kulturlager och fröer från äldre aktiviteter kan leta sig ned i yngre anläggningar. I de två hus som analyserats visar spridningsbilden av träkol på en mer jämn spridning vilket kan vara ett resultat av detta brus. Därav kan man sluta sig till att fördelning av träkol i ett hus på en boplat som varit bebodd under en längre tid är mindre användbar än fördelningen av förkolnade fröer (sädeskorn). Detta under förutsättning att huset inte har brunnit.

Hus 2 uppvisade en något annorlunda planlösning som initialt uppfattades som att den takbärande konstruktionen hade förstärkts med tre extra takbärande stolpar. Vid ett närmare studium av stolphålens form och fyllning förefaller det som om ett mindre hus har byggts till genom att förlängas och breddas till samma dimensioner som Hus 1. Det östligaste stolphålspar har i så fall inte breddats och om detta stolphålspar ingått i det tillbyggda huset har huset i denna del varit smalare. Alternativt har huset förlängts i väster men kortats i öster och den inre takbärande konstruktionen blir då lite drygt 15 m. En sådan tolkning får ett visst stöd av den arkeobotaniska analysen som inte kunde påvisa några förkolnade fröer i det östligaste stolphålspar. Båda husen har enligt den arkeobotaniska analysen berett eller lagat mat i den västar delen av husen.

De två hus som dokumenterats kan omöjligen vara de enda husen som funnits på gården. Även om hus 2 troligen har byggts om och därmed förlängt husets livslängd så kan inte de två husen täcka in hela den period som platsen har varit bebodd. De C14 analyser som har gjorts kan tolkas som att Hus 2 kan vara något äldre än Hus 1. Frågan är om det kan ha stått ett hus inom stolphålsområdet mellan de två husen? Mycket tid och kraft lades på att finrensa stora ytor i jakten på en tolkningsbar struktur utan någon större framgång. Stolphålen inom detta område var relativt grunda och hade ett djup kring 0,1 m. Det finns därmed en viss möjlighet att de stolphål som "saknas" har blivit bortplöjda. Det kan även ha legat ytterligare hus utanför slutundersökningens undersökningsområde. Ett möjligt område är söder om Hus 1 som valdes bort redan efter den arkeologiska utredningen. Topografin inom

Figur 8. Diagrammet visar samtliga C14 dateringar som gjorts i samband med förundersökningen och slutundersökningen.

detta område faller svagt åt söder. Denna del av exploateringsområdet var mycket hårt plöjt och med ett något tunnare matjordstäckte. Underlaget var dessutom hårt packat. Vid den arkeologiska utredningen rådde bra undersökningsförhållanden så eventuella anläggningar borde ha upptäckts. Ett hus med grunda stolphål kan dock ha blivit sönderplöjt. Det kan vara värt att nämna att det framkom relativt mycket keramik i groparna anl. 5, 57 och 58 som låg i den sydvästra delen av undersökningsytan.

Ett intressant resultat är att man har utnyttjat flinta i så pass stor utsträckning. Att man påträffar bearbetad flinta på järnåldersboplatser är vanligt och brukar förklaras med att fynden är sekundära och härrör från stenåldersaktiviteter. Anders Högberg gjorde i samband med projektet Öresundsförbindelsen ett försök att på ett systematiskt sätt beskriva bearbetad flinta från yngre bronsålder–äldre järnålder. Högberg kunde initialt konstatera att flintan var bearbetad med en grov, nästan brutal teknik utan ansats till att preparera fram plattformar. Avslagen var ofta fragmenterade (Högberg 2001). En beskrivning som kan göras även av om detta flintmaterial.

Enligt Nils Björhem och Björn Magnusson Staaf blir landskapet fullkoloniserat under förromersk järnålder, dvs. bebyggelse och befolkningen är så omfattande som det rådande agrara ekonomin kan bära. Deras analys gäller dock ett begränsat geografiskt område kring Malmö. De kunde också konstatera att bebyggelsen under förromersk järnålder förekom i alla landskapszoner vilket inte gällde för den föregående perioden yngre bronsålder eller den efterföljande perioden romersk järnålder (Björhem & Magnusson Staaf 2006). Möjligen passar denna boplatser in i det mönstret? Kanske bebyggelseutvecklingen var ett resultat av klimatförändringar som gynnade jordbruket. Under 300-talet före Kristus inleddes den ”romerska värmeperioden” som varade i ca 600–700 år (Charpentier Ljungqvist 2017).

Utvärdering

Resultaten från den arkeologiska förundersökningen tydde på att det rörde sig om en ensamgård från övergången förromersk järnålder–äldre romersk järnålder. I en grop framkom visserligen keramik med en datering till övergången yngre bronsålder–förromersk järnålder men då det i övrigt inte framkom mer stolphål än vad som kom att ingå i Hus 1 tillmättes inte denna grop någon större betydelse. Ambitionen inför slutundersökningen var därför att undersöka Hus 1 som om det varit det enda hus som stått på platsen, vilket innebär att risken för sekundära fyndinslag från äldre perioder var låg. Den arkeologiska slutundersökningen visade dock att Hus 1 ingalunda var det enda huset utan att det framkom ett liknande hus norr om Hus 1. Vid slutundersökningen framkom dessutom en C14 datering till yngre bronsålder och keramik som bör dateras till förromersk järnålder i anläggningar.

Att Hus 2 inte upptäcktes vid förundersökningen berodde på den torka som hade rått under lång tid.

Undersökningsplanens målsättning att undersöka en gård från äldre romersk järnålder har därför bara delvis kunnat infrias.

Gårdsläget har dock ett vetenskapligt värde genom att det är kronologiskt avgränsat utan inslag av äldre eller yngre lämningar. Möjligen borde undersökningsområdet varit större för att kunna fånga upp eventuella perifera aktivitetsytor och brunnar.

Referenser

Litteratur

- Björhem, Nils & Magnusson Staaf, Björn. 2006. ”Långhuslandskapet. En studie av bebyggelse och samhälle från stenålder till järnålder”, Öresundsförbindelsen och arkeologi. Malmöfynd nr 8. Malmö Kulturmiljö, s. 5–14.
- Charpentier Ljungqvist, F. 2017. Klimatet och människan under 12 000 år.
- Högberg, Anders. 2001. Öresundsförbindelsen. Flinta under yngre bronsålder och äldre järnålder. Rapport nr 37. Malmö Kulturmiljö, Malmö.

- Sarnäs, P. 2018a. VA-ledning Smyge–Böste. Fornlämning nr 21 i Lilla Isie socken och 24, 26 & 46 i Östra Torps socken
- Sarnäs, P. 2018b. Anderslöv 50:11. Arkeologisk utredning 2018. Detaljplaneläggning. Anderslövs socken, Trelleborgs kommun. Skånearkeologi rapport 2018:13
- Sarnäs, P. 2019. Anderslöv 50:11. Rapport över arkeologisk förundersökning 2018. Skånearkeologi rapport 2019:2.
- Stjernquist, B. 1993. Gårdlösa. An Iron Age community in its natural and social setting. III, Chronological, economic and social analyses. Acta Regiae Societatis Humaniorum Litterarum Lundensis LXXXI.

Opublicerat material

- Gustafsson, S. 2019. Arkeobotanisk analys av prover från Anderslöv 50:11, Skåne. Arkeologikonsult AB. Arkivrapport.
- Nilsson, L. 2019. Djurbensmaterialet från Anderslöv 50:11, 2019. Arkivrapport.
- Högberg, Anders; Mardell, Lotta; Rudebeck, Elisabeth; Sarnäs, Per; Sheker, Lotta & Ödman, Chatarina. 2000. Nomenklatur och sorteringsschema för flintregistrering. Stadsantikvariska avdelningen, Kultur Malmö. Malmö.

Kartmaterial

Fastighetskartan

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer 431-37795-2018
Skånearkeologis diarienummer 201902
LUHM nummer 33 057

Län Skåne
Kommun Trelleborg
Socken Anderslöv
Fastighet Anderslöv 50:11
RAÅ-nummer L1985:218/Anderslöv 117

Koordinatsystem Sweref 99 TM
N koordinat 6144537
E koordinat 393987
M ö.h. 45

Fältarbetstid 2019-09-02-2019-10-02
Antal arbetsdagar 13
Antal arkeologtimmar 96
Antal maskintimmar 64

Undersökningsområde 2 200 m²
Undersökt yta 1 890 m²

Projektansvarig Per Sarnäs
Personal Anders Gutehall
Uppdragsgivare Trelleborgs kommun

Arkivmaterial i form av shp-fil, digitala foton och rapportoriginal
förvaras på Lunds universitets historiska museum

Bilaga 1

Fyndlista

Fyndnr	Sakord	Typ	Material	Antal	Vikt	Anl.nr	Övrigt
1	Kärl		Keramik	4	7	73	likartat gods
2	Bränd lera		Bränd lera	1	2	73	
3	Kärl		Keramik	1	1	10	
4	Avslag		Flinta	2	4	10	
5	Avslag		Flinta	3	10	10	
6	Avslag		Flinta	1	1	12	
7	Kärl		Keramik	1	3	12	
8	Kärl		Keramik	6	8	17	
9	Kärl		Keramik	1	1	27	
10	Kärl		Keramik	3	7	29	
11	Kärl		Keramik	3	10	40	Samma kärl
12	Avslag		Flinta	1	10	51	
13	Avslag		Flinta	13	206	57	
14	Övrig flinta		Flinta	1	29	57	
15	Kärl		Keramik	27	195	57	Flera godstyper
16	Kärl	Botten	Keramik	2	22	57	Passning
17	Kärl	Mynning	Keramik	2	14	57	Samma kärl
18	Kärl	Mynning	Keramik	1	22	57	
19	Bränd lera		Bränd lera	1	4	57	
20	Kärl		Keramik	8	17	58	
21	Kärl	Mynning	Keramik	3	10	58	Passning
22	Kärl		Keramik	1	2	59	
23	Odef		Järn	1	1	59	Gallrad
24	Silkärl		Keramik	1	2	63	
25	Kärl		Keramik	9	26	70	Flera godstyper
26	Avslag		Flinta	7	78	70	
27	Avslag		Flinta	3	37	71	
28	Kärl		Keramik	1	9	71	
29	Silkärl		Keramik	1	7	72	
30	Kärl	Botten	Keramik	1	6	72	
31	Kärl	Mynning	Keramik	3	19	72	
32	Kärl		Keramik	33	139	72	Svart gods
33	Kärl		Keramik	7	61	72	Grågult gods/grovmagrat
34	Avslag		Flinta	24	238	72	
35	Övrig flinta		Flinta	28	213	72	
36	Övrig flinta		Flinta	1	1	72	Bränd
37	Avslag		Flinta	2	7	73	
38	Kärl		Keramik	3	8	73	
39	Bränd lera		Bränd lera	16	79	73	
40	Odef		Organiskt	1	1	73	Förkolnat?
41	Ben		Ben	5	18	71	
43	Ben		Ben	1	1	72	
44	Ben		Ben		69	57	Analyserade
45	Ben		Ben		27	70	Analyserade

46	Ben	Ben	745	72	Analyserade
47	Ben	Ben	98	73	

Bilaga 2

Anläggningslista

Anl. nr	Anl. typ	Fyllning	Storlek ø x dj (m)	Hus	Övrigt	Grävd (%)
Anl. 1						FU
Anl. 2						FU
Anl. 3				1		FU
Anl. 4				1		FU
Anl. 5						FU
Anl. 6				1		FU
Anl. 7						FU
Anl. 8	Stolphål	1	0,40 x 0,12	1		100
Anl. 9	Stolphål	1	0,38 x 0,06	1		100
Anl. 10	Stolphål	1	0,45 x 0,11	1		100
Anl. 11	Stolphål	1	0,48 x 0,13	1		100
Anl. 12	Stolphål	1	0,44 x 0,24	1	Keramik, flintavslag, bränd lera	100
Anl. 13	Stolphål	1, 2	0,48 x 0,30	1		60
Anl. 14	Stolphål	1	0,48 x 0,22	1		60
Anl. 15	Stolphål	3	0,52 x 0,30	1		60
Anl. 16	Stolphål	1	0,45 x 0,28	1		60
Anl. 17	Stolphål	1, 2	0,58 x 0,26	1	Keramik	60
Anl. 18	Stolphål	2	0,20 x 0,06	1		100
Anl. 19	Stolphål	2	0,25 x 0,04	1		100
Anl. 20	Stolphål	2	0,50 x 0,09	1		100
Anl. 21	Stolphål	2	0,20 x 0,06	1		100
Anl. 22	Stolphål	2	0,26 x 0,08	1		100
Anl. 23	Stolphål	2	0,49 x 0,09	1		100
Anl. 24	Stolphål	2	0,24 x 0,05	1		100
Anl. 25	Stolphål	2	0,36 x 0,08	1		100
Anl. 26	Stolphål	2	0,30 x 0,12	1		100
Anl. 27	Stolphål	2	0,30 x 0,15	1	Keramik	100
Anl. 28	Stolphål	2	0,30 x 0,10	1		100
Anl. 29	Stolphål	2	0,28 x 0,12	1	Keramik	100
Anl. 30	Stolphål	2	0,70 x 0,12	1	Avlångt	100
Anl. 31	Stolphål	2	0,33 x 0,14	1		100
Anl. 32	Stolphål	2	0,25 x 0,16	1		100
Anl. 33	Stolphål	2	0,31 x 0,11	1		100
Anl. 34	Stolphål	2	0,29 x 0,10	1		100
Anl. 35	Stolphål	2	0,15 x 0,05	1		100
Anl. 36	Stolphål	1, 2	0,25 x 0,09	1		100
Anl. 37	Stolphål	2	0,25 x 0,05	1		100
Anl. 38	Vakant					
Anl. 39	Vakant					
Anl. 40	Stolphål	1	0,39 x 0,17		Keramik	100

Anl. 41	Stolphål	1	0,36 x 0,23	2	Stensatt, skörbränd sten	75
Anl. 42	Stolphål	2	0,29 x 0,08	2		100
Anl. 43	Stolphål	1	0,26 x 0,11	2		100
Anl. 44	Stolphål	3	0,24 x 0,05	2		100
Anl. 45	Stolphål	1	0,35 x 0,21	2	Skörbränd sten	75
Anl. 46	Stolphål	2	0,45 x 0,15	2		75
Anl. 47	Stolphål	1	0,49 x 0,21	2	Stensatt	75
Anl. 48	Stolphål	1	0,45 x 0,12	2		75
Anl. 49	Stolphål	1	0,50 x 0,38	2	Keramiksmulor, bränd lera	60
Anl. 50	Stolphål	5	0,32 x 0,13	2		75
Anl. 51	Stolphål	1	0,34 x 0,20	2	Stensatt, flintavslag	80
Anl. 52	Stolphål	1	0,44 x 0,30	2		75
Anl. 53	Stolphål	1	0,30 x 0,16	2		75
Anl. 54	Stolphål	1	0,40 x 0,30	2		60
Anl. 55	Stolphål	2	0,44 x 0,18	2		100
Anl. 56	Stolphål	1	0,32 x 0,13		Ben	50
Anl. 57	Grop	1	1,15 x 0,36		Keramik, ben, bränd lera, flintavslag	100
Anl. 58	Grop	1	0,80 x 0,05		Keramik	100
Anl. 59	Grop	1	1,50 x 0,38		Keramik. Bränd lera, järnbit	25
Anl. 60	Stolphål	1, 2	0,35 x 0,15			50
Anl. 61	Stolphål	1	0,43 x 0,20		Stensatt, skörbränd sten	50
Anl. 62	Stolphål	2	0,2 x 0,05			50
Anl. 63	Stolphål	1	0,24 x 0,11		Silkärl	100
Anl. 64	Stolphål	1	0,33 x 0,20			50
Anl. 65	Stolphål	1	0,24 x 0,13			50
Anl. 66	Stolphål	1	0,16 x 0,06			50
Anl. 67	Stolphål	1	0,28 x 0,12		Stensatt	50
Anl. 68	Stolphål	1, 2	0,30 x 0,14			50
Anl. 69	Stolphål	1	0,24 x 0,04			50
Anl. 70	Grop	1	1,8 x 0,70		Keramik, ben, flintavslag, bränd lera	25
Anl. 71	Grop	1-4	1,6 x 0,58		Keramik, flintavslag, skörbränd sten	25
Anl. 72	Grop	1, 4	2,04 x 1,12		Keramik, silkärl, flintavslag, ben	50
Anl. 73	Grop	1	2,33 x 1,40		Keramik, ben, flintavslag, bränd lera	15

Lager 1: Gråbrun humös lerig silt

Lager 2: Beige svagt humös lerig silt

Lager 3: blandning av lager 1 och 2

Lager 4: Svartgrå humös sotig silt med träkol och skörbränd sten

Lager 5: Gråbrun humös grusig silt

Djurbensmaterialet från Anderslöv 50:11, 2019

Lena Nilsson

Inledning

Benmaterialet påträffades vid en arkeologisk för- och slutundersökning av en liten boplatz daterad till romersk järnålder i utkanten av Anderslöv. Två långhus och fyra gropar, A57, A70, A72 och A73, påträffades på platsen. Benmaterialet framkom i de fyra groparna och de identifierade arterna tillhör våra vanligaste husdjur; nötboskap, svin, får och får/get samt häst.

Material och metod

Benmaterialet uppgår totalt till 297 fragment som tillsammans väger 887 g och av dessa har 39 (595 g) identifierats till art och benslag (tabell 1–3). Benen var relativt välbevarade, men fragmenterade. Åldersbedömningen har baserats på tandframbrott och sammanväxningen av epifyserna på de långa rörbenen (Silver 1969). Skillnaderna mellan får och get baseras på Prummel & Frisch (1986). Materialet har registrerats i en Excel-fil.

Tabell 1. Identifierade arter i groparna.

Anläggning	Art (antal fragment)
A57	Nötboskap (3), svin (1)
A70	Däggdjur
A72	Nötboskap (11), får (4), får/get (14), svin (5)
A73	Häst (1)

Resultat

De identifierade benfragmenten kommer uteslutande från våra vanligaste husdjur; nötboskap, häst, svin, får och får/get (tabell 2). 27 fragment är lite vittrade och två är mycket vittrade. Nio fragment har gnagmärken efter hund, ett långt rörbensfragment av nötboskap har ett skärmärke och en halskota av får/get har huggmärken.

Tabell 2. Artfördelning baserad på antalet fragment.

Arter	Antal fragment
Nötboskap (<i>Bos taurus</i>)	14
Svin (<i>Sus domesticus</i>)	6
Får (<i>Ovis aries</i>)	4
Får/get (<i>Ovis/capra</i>)	14
Häst (<i>Equus caballus</i>)	1
Totalt	39

Antalet fragment av nötboskap uppgår till 14 och fördelar sig på kraniet, över- och underkäke, överarmsben, strålben, revben, halskota, lårben, skenben och fotben (tabell 3). Det finns både slakt- och måltidsrester representerade i materialet. Det finns ben från minst två individer, ett ungdjur och ett fullvuxet djur. Underkäken kommer från en ca 4–6 månaders kalv och strålbenet kommer från ett vuxet djur >3,5–4 år. Lårbensfragmentet består av en del av skaftet och har ett skärmärke som troligtvis härstammar från fillettering.

De sex fragmenten identifierade till svin (*Sus domesticus*) består av både slakt- och måltidsrester fördelade på över- och underkäke, armbågsben och lårben samt tåben (tabell 3). Det finns rester efter minst två individer, underkäken med tänder visar en ålder på 17–22 månader och överkäken kommer från ett vuxet djur. Lårbenet har en lös distal epifys, vilken ger en ålder som är yngre än 3,5 år. Underkäken och lårbenet kan vara från en och samma individ, men det är svårt att avgöra med de ålderskriterier som finns att tillgå.

Av får (*Ovis aries*) har fyra fragment identifierats från minst två individer och de består av ben från kraniet (med hornkärna), strål- och armbågsben samt skulderblad (tabell 3). Strålbenet och armbågsbenet är från samma individ som varit 2,5 år eller äldre vid slakttillfället. Kraniet med hornkärnan kommer från ett ca sex månaders lamm.

Får/get (*Ovis/capra*) representeras av 14 fragment som fördelar sig på underkäke, tänder, skulderblad, halskota, hand- och fotrotsben samt lårben och metapodium (tabell 3). Halskotan har kraftiga hugg som härstammar från styckningen. De två lårbensfragmenten kommer från två vuxna djur, >3–3,5 år.

Av häst har endast en permanent tand identifierats (tabell 3).

Tabell 3. Anatomisk fördelning av de identifierade fragmenten.

Benslag	Nötboskap	Svin	Får	Får/get	Häst
Kranium	2		1		
Överkäke	1	1			
Tänder				4	1
Underkäke	1	2		1	
Skulderblad			1	2	
Överarmsben	1				
Armbågsben		1	1		
Strålben	1		1		
Handrotsben				1	
Halskota	1			1	
Ländkota					
Revben	1				
Bäckenben					
Lårben	1	1		2	
Skenben	2				
Tarsus				1	
Metapod	1			2	
Hälben	1				
Språngben	1				
PhI		1			1
Totalt:	14	6	4	14	1

Sammanfattningsvis kan sägas att benmaterialet vittnar om djurhållningen på en gård från romersk järnålder med tyngdpunkten på nötboskap, får (får/get) och svin. Jämförelsematerialet från t ex Malmöområdet är nästan obefintligt, men artsammansättningen och åldersfördelningen överensstämmer bättre med material från förromersk järnålder än de från yngre järnålder där svinhållningen dominerar (Nilsson 2006:58–62).

Litteratur

- Nilsson, L. 2006. Djur och människor längs vägen. *Öresundsförbindelsen och arkeologin. Malmöfynd* Nr 9. Malmö Kulturmiljö.
- Prummel, W & Frisch, H-J. 1986. A guide for the distinction of Species, Sex and Body Side in bones of Sheep and Goat. *Journal of Archaeological Science* 1986, 13:567-577.
- Silver, I.A. 1969. The ageing of domestic animals. I: *Science in Archaeology*. (Eds.). D. Brothwell & E. Higgs. 2nd ed. London.

ARKEOBOTANISK ANALYS AV PROVER FRÅN ANDERSLÖV 50:11, SKÅNE

Beställare: Skånearkeologi
Analys: Stefan Gustafsson 2019

Inledning

På uppdrag av Skånearkeologi har Arkeologikonsult genomfört en arkeobotanisk analys av 22 prover från Anderslöv 50:11 i Skåne. Undersökningen omfattade lämningar efter två treskeppiga långhus där stolphålen analyserades på förkolnad växtmakrofossil.

Metod och genomförande

Den arkeobotaniska provtagningen samt flotering utfördes av Skånearkeologi. Artbestämning av växtmakrofossil och vedart gjordes med hjälp av olika mikroskop med en förstoring av 4 till 1000 gånger samt referenssamlingar och referenslitteratur (bl.a. Berggren 1969, 1981, Jacomet 2006; Digital Seed Atlas of the Netherlands, Schweingruber 1978, 1990, www.woodanatomy.ch).

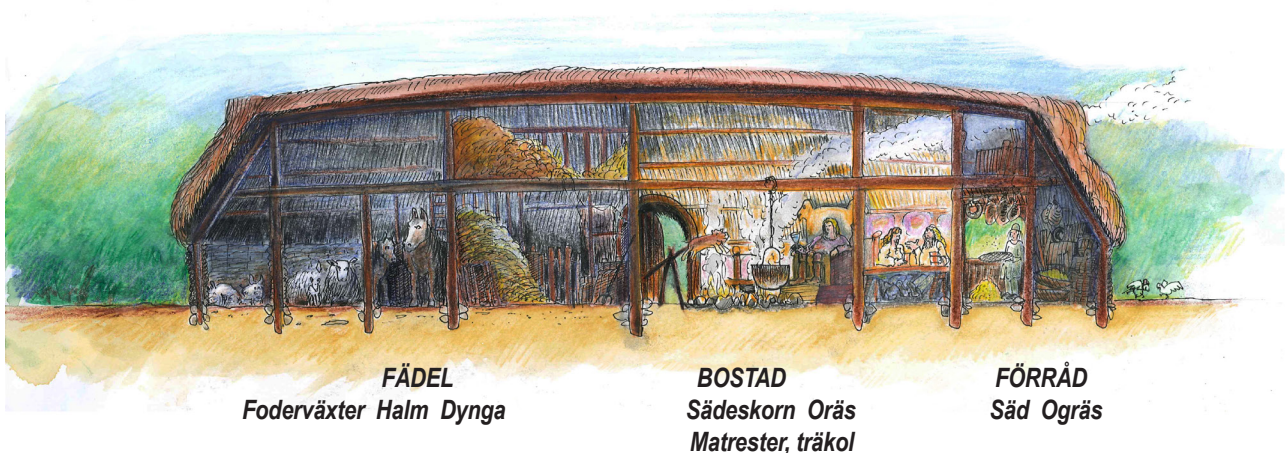
Vid urval av material till ¹⁴C-analys är ofta fördelaktigt att välja frön, nötter, knoppar och sädeskorn exakt egenålder av ett år. Problemet med träkol är att det är vårt att med exakthet avgöra egenåldern på en kolbit.

Trädslag	Högsta egenålder i kalenderår
Ek	500 (i vissa fall äldre)
Tall	400
Björk	350
Ask	120
Hassel	60
Sälg	60

Figur 1. Den ungefärliga livslängden på de trädslag som påträffats i analysen.

Den högsta egenåldern har den innersta årsringen i ett träd medan den yttersta har den lägsta. Saknas tydlig bark är det inte möjligt att avgöra kolbitens egenålder. Även kvistar kan ha hög egenålder eftersom de anläggs inne i en gren eller i en stam för att sedan kapslas in och bevaras inne i veden. Därför måste man utgå från trädets maximala livslängd när det gäller egenålder (tabell 1).

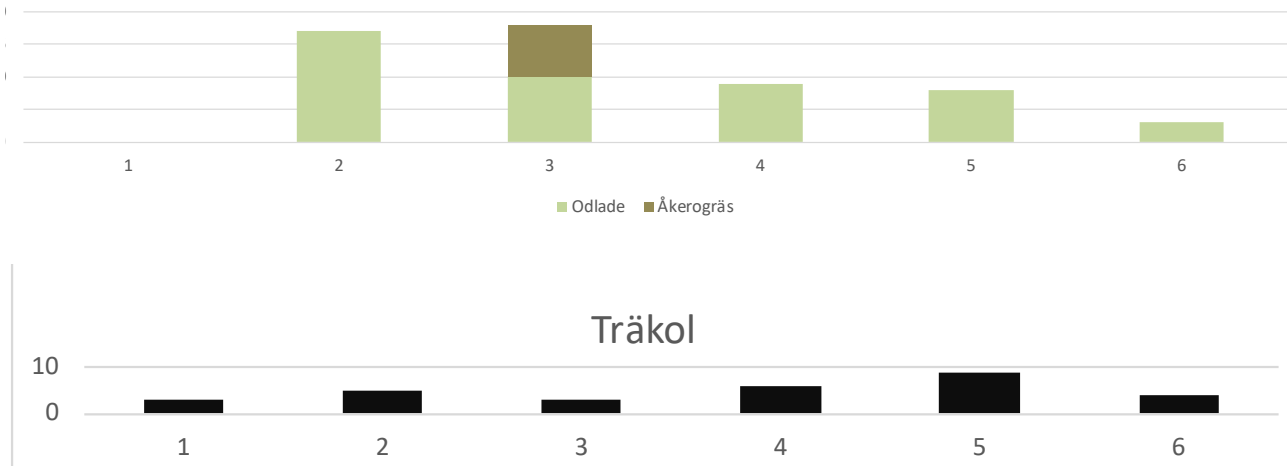
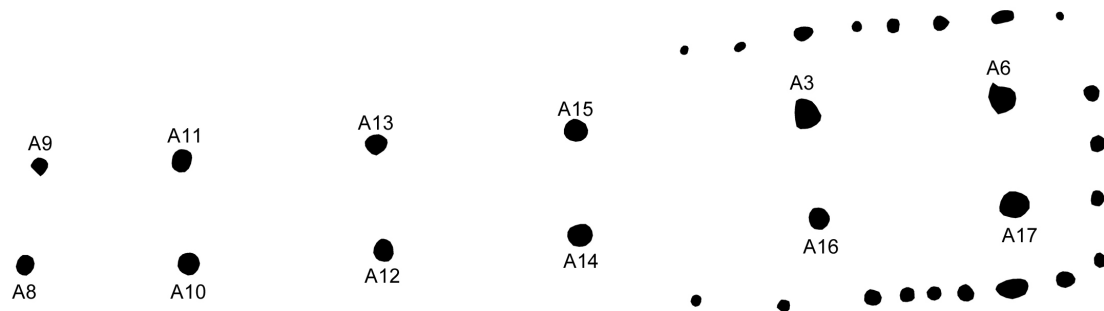
En funktionsanalys av husen har utförts vilken bygger på spridningsbilden av olika växtmakrofossil i husen (figur 2).

Figur 2. Genom att analysera var i husen olika växtmakrofossil påträffas går det se hur husen varit organiserande i avseende på rumsindelning och aktivitet.

Resultat

HUS 1

Figur 3. Fördelning av förkolnad växtmakrofossil och träkol i hus 1.

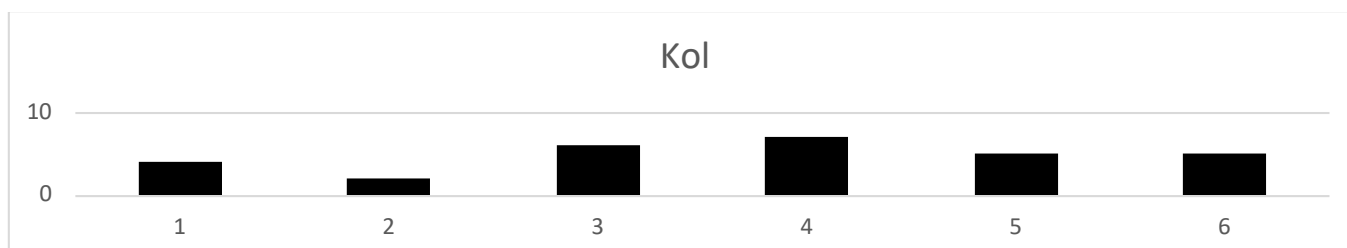
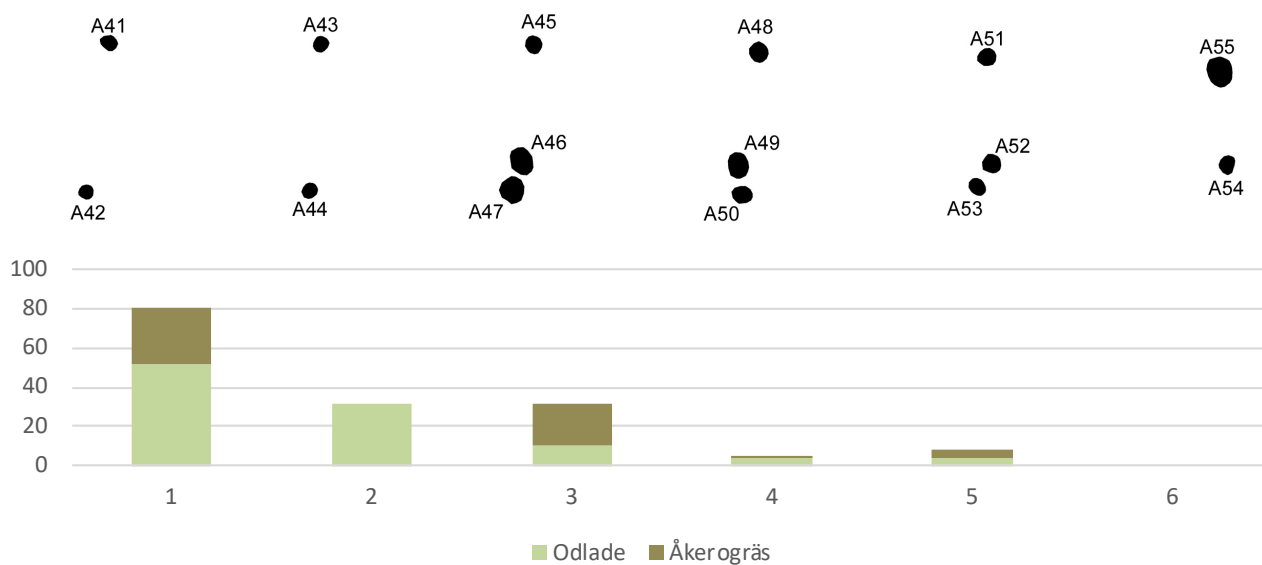
Fördelningen av sädeskorn och ogräs i hus 1 visade att huset haft en relativt öppen planlösning (figur 3). Möjligen var den västra gaveln avskild av en innervägg. Hårdplatsen låg sannolikt centralt eller något till väster i huset.

Skalkorn var husets huvudgröda men man odlade också emmer-/speltvete (figur 4). Ogräsen visar att åkrarna var väl bearbetade och gödslade (figur 4). Säden såddes om våren och odlades i ensäde.

Figur 4. Fördelningen mellan sädeslag och ogräs i hus 1.

HUS 2

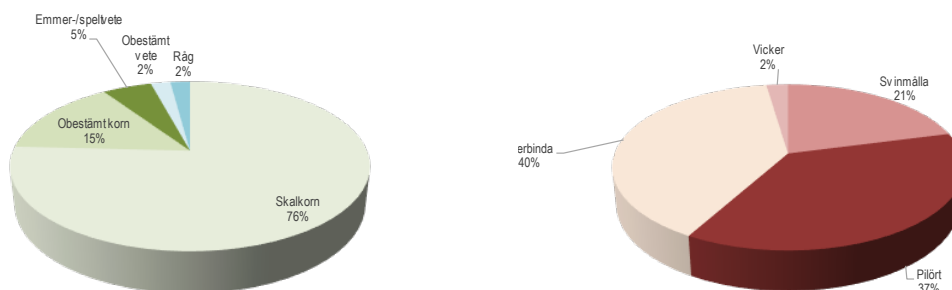
Figur 5. Fördelning av förkolnad växtmakrofossil och träkol i hus 2.

I redovisningen av växtmakrofossil i hus 2 ingår även de anläggningar som analyserats i samband med förundersökningen (Gustafsson 2019a).

Fördelningen av sädeskorn och ogräs i hus 2 visar på en öppen planlösning (figur 5). Köksdelen bör ha legat i västra delen av huset. Den östra gaveln kan ha varit avskiljd med en innervägg.

Skalkorn var huvudgröda i gårdens odling men man odlade också emmer-/speltvete (figur 6). Även råg kan ha odlats eller så växte den som ”ogräs” i annan gröda. Gården odlade även lin som oljeväxt.

Ogräsen visade att åkrarna var väl bearbetade och gödslade (figur 6). Säden såddes om våren och odlades som ensäde .

Figur 6. Fördelningen mellan sädesslag och ogräs i hus 2.

Sammanfattning

Från förundersökningen finns dateringar som placerar husen i romersk järnålder. Under äldre järnålder var skalkorn huvudgröda som odlades i ensäde på permanenta och gödslade åkrar (Gustafsson 1995, Engelman 1993, Grabowski 2014, Viklund 1998 m.fl.) Vissa av den äldre järnålderns gårdar odlade även en vetesort. Dessa gårdar verkar ha haft det bättre ställt och vetet kan vara en markör där gårdens invånare markerar sin ställning via sin matkultur (Gustafsson 2003 och 2019b).

Fyndet av råg i hus 2 kan tyda på en tidig rågodling men rågen kan också vara ett ”ogräs” i annan gröda på grund av orent utsäde.

Rågodlingen i Skåne slår igenom kring 400 efter Kristus för att sedan successivt öka i betydelse (Gustafsson 1995, 2003, Engelman 1993, Grabowski 2014, Viklund 1998).

Fyndet av linfrö visar på en odling av grödan i syfte att utvinna olja vilket inte utesluter att även spånadslin odlades.

Rötter från knylhavre har sannolikt utnyttjats i kosthålllet. Det var stärkelserika knölar som lätt gick samla in från vilda plantor.

Ogräsen som påträffades tillsammans med säden var samtiliga nitrofiler och visar på att åkerytorna var väl bearbetade och gödslade. Säden odlades i ensäde i permanenta åkersystem.

Litteratur

- BERGGREN, G. 1969. Atlas of seeds and small fruits of Northwest-European plant species with morphological descriptions. Part 2: Cyperaceae. Swedish natural Science Research Council, Stockholm.
- BERGGREN, G. 1981. Atlas of seeds and small fruits of Northwest-European plant species with morphological descriptions. Part 3: Salicaceae–Cruciferae. Swedish Museum of natural History, Stockholm..
- Hemsida, Digital Seed Atlas of the Netherlands:
<http://seeds.eldoc.uu.rug.nl/?pLanguage=en>
- ENGELMARK, R. 1993. A review of the farming economy in South Scania based on botanical evidence. I Larsson, L., Callmer, J., Stjernquist, B. (eds.) The archaeology of the cultural landscape. Acta Archaeologica Lundensia 19.
- GRABOWSKI, R. 2014. Cereal husbandry and settlement. Expanding archaeobotanical perspectives on the Southern Scandinavian Iron Age. Archaeology and Environment 28. Umeå
- GUSTAFSSON, S. 1995. Fosei IV. Jordbrukets förändring och utveckling från senneolitikum till yngre järnålder. Rapport nr 5. Malmö museer.
- GUSTAFSSON, S. 2019A. Arkeobotanisk analys. Anderslöv 20:11, Skåne. Arkeologikonsult.
- GUSTAFSSON, S. 2019B. Matkultur. I Lagerstedt (red) En stad växer fram - Människor och bebyggelse i kvarteret Fältskären, Enköping 1050-1350. Rapporter från Arkeologikonsult 2019:2673.
- SCHWEINGRUBER, F. H. 1978. Microscopic Wood Anatomy. Structural variability of stems and twigs in recent and subfossil woods from Central Europe. Zug, Switzerland.
- SCHWEINGRUBER, F. H. 1990. Anatomy of European woods. Paul Haupt förlag, Bern, Stuttgart, Wien.
- Hemsida, wood anatomy of Central European species:
www.woodanatomy.ch
- VIKLUND, K. 1998. Cereals, Weeds and Crop Processing in Iron Age Sweden. Archaeology and Environment 14. Umeå.

Hus 1																
ANL.NR.	3	6	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17				
PROV.NR.																
ODLADE VÄXTER																
SKALKORN	1	1			10	3	4	3	3	4	5					
OBESTÄMT KORN		1			3	1	1	1	1	1	1					
EMMER-/SPELTVETE											1					
OBESTÄMT VETE		1					1									
FRAGMENTERAD SÄD					42		18	12	13	9	5	3				
LIN																
INSAMLAT																
KNYLHAVRE												1				
OGRÄS																
SVINMÄLLA					3		3	5								
PILÖRT					3											
Hus 2																
ODLADE VÄXTER																
ANL.NR.	41		42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55
PROV.NR.																
SKALKORN	39		2	21	1	5	1	1	1				1	1		
OBESTÄMT KORN	3		1	8	1	1	1	1	2	1			1	1		
EMMER-/SPELTVETE	5															
OBESTÄMT VETE	2															
RÄG	1			1												
FRAGMENTERAD SÄD	59			35		6		8						3	4	
LIN												1				
OGRÄS																
SVINMÄLLA	12					9				1						
PILÖRT						12							3			
ÅKERBINDA	17															
OBESTÄMD VICKER												1				

Figur 7. Artlista.

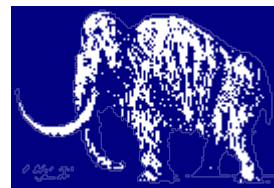
UTPLOCK 14C																
Hus 1																
ANL.NR.	10	11	12	13	14	15	17									
ART	SKALKORN	SKALKORN	SKALKORN	OBESTÄMT KORN	SKAKORN	SKALKORN	KNYLHAVRE									
Hus 1																
ANL.NR.	41	41	41	42	43	44	45	46	47	48	49	51	52	53	54	
ART	SKAKORN	RÄG	EMMER/SPELT	OBESTÄMT KORN	RÄG	ÅSK	OBESTÄMT KORN	SKALKORN	SKALKORN	OBESTÄMT KORN	FRAGMENTERAD SÄD	LIN	HASSEL	OBESTÄMT KORN	OBESTÄMT KORN	

Figur 8. Urval till eventuell ¹⁴C-analys.

LUNDS
UNIVERSITET

Geologiska Institutionen
Laboratoriet för ^{14}C -datering
Sölvegatan 12, Geocentrum II
223 62 LUND
Tel. 046/2227856 Fax 046/2224830

Department of Geology
Radiocarbon Dating Laboratory
Sölvegatan 12, Geocentrum II
S-223 62 LUND
Sweden

Per Sarnäs
Skånearkeologi
Midgårdsgatan 3, 216 19 Malmö

Dateringsattest

Provets benämning	Lab no	Erhållen ^{14}C -ålder BP	Provmgd (mg C)	Förbehandling
Anderslöv 50:11 Anl 43	LuS 15165	1925 ± 35	1,2	HCl, NaOH
Anderslöv 50:11 Anl 53	LuS 15166	2435 ± 35	1,3	HCl, NaOH

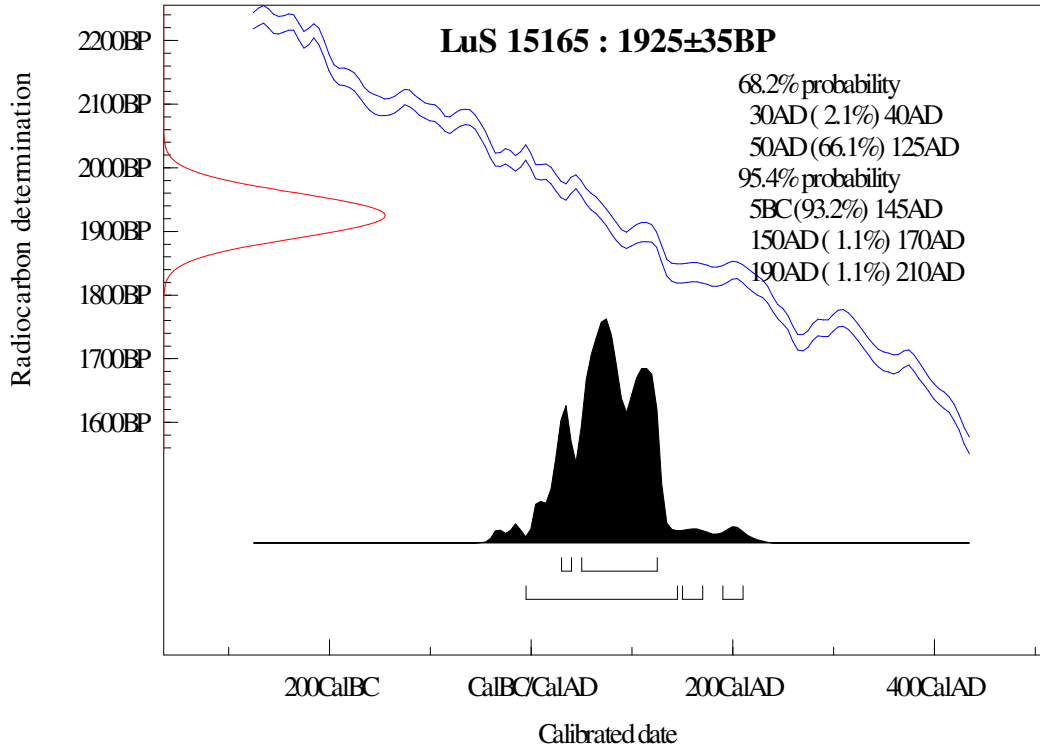
Beräkningen av ^{14}C -åldern är baserad på halveringstiden 5568 år. Resultaten är givna i antal år före 1950 (^{14}C -ålder BP). I osäkerhetsangivelsen innefattas statistiskt åtkomliga bidrag från mätningen av prov, standard och bakgrund. Som standard användes enligt internationell överenskommelse 95% av aktiviteten hos NBS oxalsyre-standard. Alla ^{14}C -åldrar är ^{13}C -korrigerade för avvikelser från överenskommet standardvärde på $^{13}\text{C}/^{12}\text{C}$ - förhållandet. Kol-14 åldern måste översättas till kalibrerade kol-14 år genom att använda antingen IntCal13 (för terrestra prover) eller Marine13 (för marina prover). För ytterligare information hänvisas till Radiocarbon Vol 55, nr4, 2013.

Lund 2019-12-13

Anne Birgitte Nielsen

Mats Rundgren

Atmospheric data from Reimer et al (2013);OxCal v3.10 Bronk Ramsey (2005);cub r:5 sd:12 prob usp[chron]

Atmospheric data from Reimer et al (2013);OxCal v3.10 Bronk Ramsey (2005);cub r:5 sd:12 prob usp[chron]

